

Využitie genofondu rastlín v krajinotvorbe

Utilization gene pool of plants in landscaping

Ing. Dobrucká Anna

Katedra záhradnej a krajinej architektúry, Fakulta záhradníctva a krajinného inžinierstva, Slovenská poľnohospodárska univerzita v Nitre

Abstract: A repository of greenery is an area for preservation of authentic, traditional regional varieties of fruits as well as decorative trees and shrubs and on the other hand it is becoming a valuable element from the point of landscape design, urban landscaping and architecture. Also it can be a specific development motion for a village. The project of repository of greenery in Haluzice is also aimed to this object; this repository will be built up during several phases.

During the first phase of realisation of project is suggested the installation of orchard as a gene fond area of old regional varieties traditionally grown in White Carpathians. There has been worked out a soil analyse, land measurement, proposal of preparation of land and proposal of installation of trees and shrubs. The project proposal respects neighbourhood of protected area CHKO White Carpathians, connection with elements of USES and traditional design of orchards in this region from the point of landscape design. In orchard there is proposed a creative figure as a dominant in sight from entering area. The purpose of this figure is to recall the first founder of orchards in Bošická Valley.

Key words: landscape design, urban landscaping, traditional regional varieties, fruit trees, creative figure in landscape

3. Riešiteľský kolektív

Ing. Richard Kubišta, Ing. Rastislav Petkanič - GEPOS Nové Mesto n. Váhom, doc. Ing. Antonín Zaujec, CSc. - Katedra pedológie a geológie FAPZ SPU v Nitre

4. Ciele vecnej etapy

Výsledkom bude založenie extenzívneho sadu z tradičných druhov ovocných drevín. Tento sad by mal byť impulzom v rozvoji vidieckej obce. Na sad sa budú postupne nabaľovať ďalšie aktivity. Tieto budú rozpracované v nasledujúcich etapách tvorby repositória i rozvoja vidieckeho sídla.

Dielčie ciele:

4.1 Navrhnuť plochy pre repositórium Haluzice, stavba bude členená predbežne na III etapy: I. ovocný sad G. Ostrolúckeho, II. Sad J. Ondrušku, III. Repozitórium okrasných druhov drevín a rastlín.

4.2 vypracovať vykonávací projekt pre I.etapu výstavby repositória Haluzice - Ovocný sad G. Ostrolúckeho.

Cieľom súčasnej etapy je:

4.3 Získať a dopracovať podklady potrebné k spracovaniu projektovej dokumentácie

4.4 Ideovo riešiť návrh kontaktnej zóny medzi zastavaným územím obce a krajinou v prospech repositória, navrhnuť funkčné využitie plôch v rámci repositória

5. Dosiahnuté výsledky

5.1 boli získané a spracované podklady potrebné k vyhotoveniu projektovej dokumentácie:

- geodetické zameranie záujmového územia budúceho repositória

- rozbor pôdy záujmového územia
- terénny prieskum zameraný na urbanistické hodnotenie zastavaného územia obce, na prieskum plochy budúceho repozitória a mapovanie významných prvkov v rámci sídelnej štruktúry a súčasnej krajinnej štruktúry.

5.2 na základe výsledkov bola spracovaná mapa širších vzťahov (viď príloha)

5.3 zozbierané a vyhodnotené boli jestvujúce podklady:

- Plán MÚSES k. ú. Haluzice v širších vzťahoch s k. ú. Bošáca (Ružičková, J., 2002) – význam z hľadiska väzby plochy repozitória na prvky MÚSES
- Mapové podklady (VÚGK Bratislava)
- Legislatívne normy

5.4 na základe hodnotenia spracovaných a získaných podkladov bola spracovaná mapa navrhovaného funkčného využitia plôch. (Spracovanie územného plánu alebo urbanistickej štúdie nebolo predmetom riešenia.) Na základe tohoto návrhu bola odsúhlasená plocha, na ktorej bude realizovaná I. etapa repozitória – „Ovocný sad G. Ostrolúckeho“ (viď mapa širších vzťahov s lokalizáciou Repozitória - I. etapa)

5.5 následne bola spracovaná projektová dokumentácia (rozpracovaná), ktorej obsahom je:

- objekt biologickej rekultivácie (objekt spracovaný, časť navrhovaných zásahov sa realizovala v jeseni 2002 na základe spracovaného objektu – kyprenie, vyhnojenie 1. časť dávky , vylvápnenie,) (viď príloha – mapa „Biologická rekultivácia“)
- objekt výsadby a ošetrovania drevín (je tesne pred dokončím). Na výsadbu sú v rámci I.etapy navrhnuté a pripravené tradičné druhy a odrody oblasti Bielych Karpát (jablone, hrušky, orechy, oskoruše, slivka ai.). Plocha I. etapy repozitória „Ovocný sad G. Ostrolúckeho“ predstavuje cca 12 ha. (viď príloha – mapa „Výsadba ovocných druhov“)

6. Realizačné výstupy

6.1 Pred dokončením je projektová príprava stavby ako celok, v roku 2002 boli spracované podstatné časti projektu a podklady k projektu. Podklady i spracovaný objekt prípravy pôdy boli odovzdané jednak investorovi a jednak koordinátorovi úlohy. Do konca januára bude odovzdaná kompletná projektová dokumentácia investorovi v 2 sádach i koordinátorovi projektu 3 sádach, 1 sada zostane riešiteľovi.

6.2 V roku 2002 sa začala tiež realizácia výstavby v podobe prípravy pôdy na výsadbu. Výsadba drevín bude realizovaná na jar a v jeseni roku 2003 podľa projektovej dokumentácie.

Ďalšie doterajšie využitie výsledkov:

6.4 riešenie jednej diplomovej práce zameranej na využitie tradičných trvaliek (genofond okrasných rastlín bylinného typu) pri projektovaní súkromných záhrad (záhrada v obci Haluzice), obhajoba práce bude v roku 2003.

6.5 v rámci vyučovacieho procesu (zaradenie tvorby genofondových lokalít do ateliérových prác – bolo realizované v rámci úpravy obce Jelšovce v študentskej ateliérovej práci)

6.6 exkurzia s doktorandami do obce Haluzice – zoznámenie doktorandov KZKA s históriou obce, súčasným stavom a zámermi (to dáva možnosť sledovania vplyvu repozitória na tvorbu súkromných priestorov v budúcnosti, zachytenie súčasného stavu a porovnávanie s jeho ďalším vývojom)

7. Prezentácia výsledkov na vedeckých podujatiach vo vedeckej a odbornej tlači

7.1 Dobrucká, A. 2001: Repozitórium „Sad Tokaj – Malá Tŕňa“ ako záhradné dielo. In: Zborník z odborného seminára „Prírodné a kultúrne dedičstvo Tokaja“, vyd. SPU v Nitre, 2002

Výsledky práce na repozitóriu obce Haluzice zatiaľ prezentované neboli.

8. Zapojenie doktorandov na riešení problematiky: nie je

9. Zapojenie študentov na riešenie problematiky formou diplomových prác

9.1 Diplomová práca: „Genofondová lokalita okrasných rastlín – Haluzice“, obhajoba v r. 2003

10. Zahraničná a domáca spolupráca

10.1 Spolupracujúce inštitúcie / zameranie spolupráce

10.1.1 GEPOS Nové Mesto nad Váhom. – podklady

10.1.2 Prírodovedecká fakulta UK v Bratislave – podklady

10.1.3 Katedra pedológie a geológie SPU v Nitre – podklady

10.1.4 Katedra genetiky a šľachtenia rastlín SPU v Nitre

11. Návrh na využitie dosiahnutých výsledkov a realizačné výstupy z riešenia problematiky:

11.1 sledovanie vplyvu repozitória na tvorbu súkromných priestorov (okrasných, úžitkových záhrad a predzáhradiek) v budúcnosti v obci, zachytenie súčasného stavu a porovnávanie s jeho ďalším vývojom

11.2 využívanie repozitória vo vyučovacom procese ako príkladu krajiny tvorby ako inšpiračný zdroj – organizovanie blokových ateliérových prác

11.3 sledovanie vplyvu repozitória na ekonomický rozvoj obce (záujem verejnosti o repozitórium a zvýšenie návštevnosti obce)

12. Súhrn

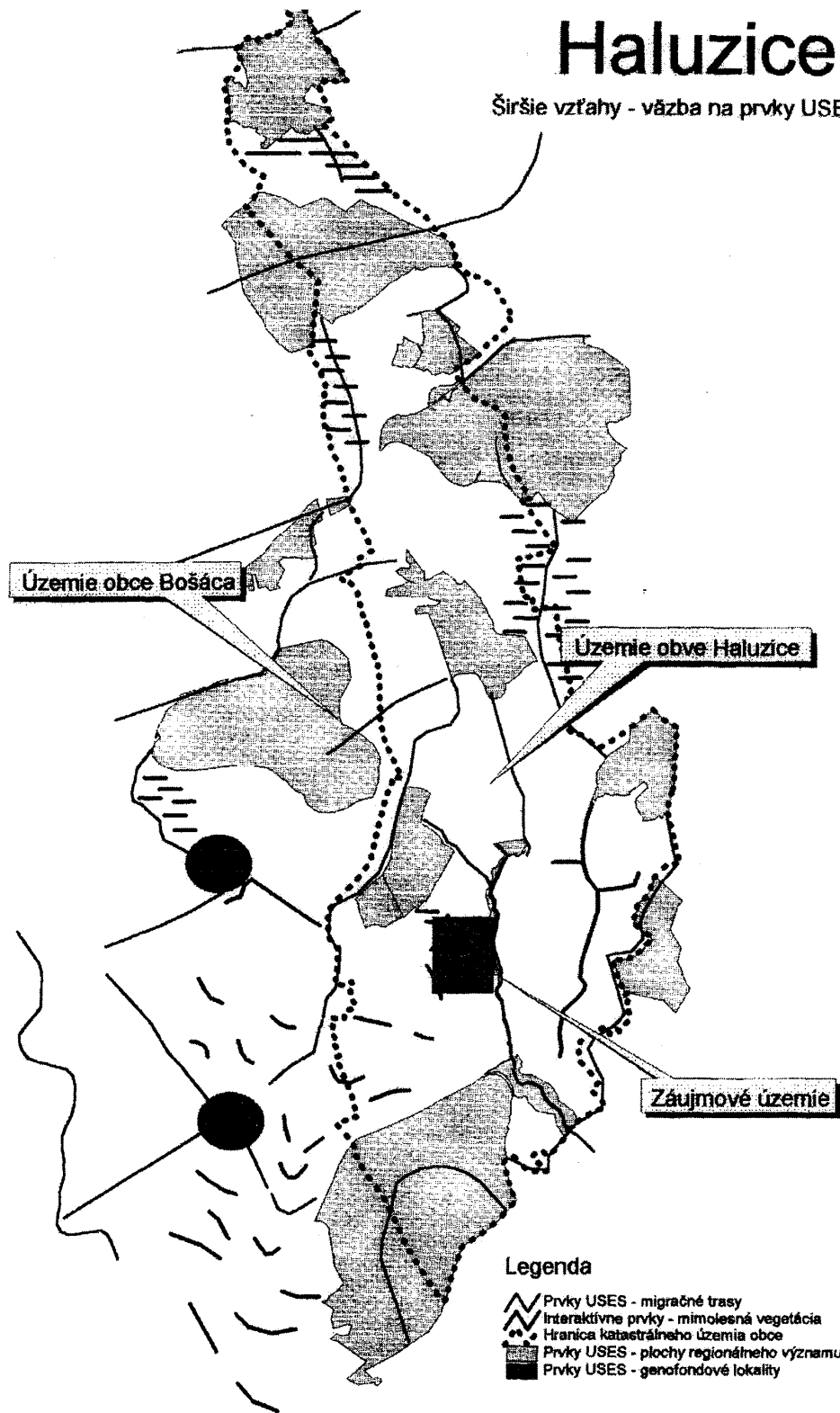
Repozitórium je jednak priestorom na uchovanie a udržanie pôvodných, tradičných krajových odrôd ovocných ale i okrasných drevín a bylín, a na druhej strane sa stáva cenným prvkom z hľadiska krajiny tvorby, urbanistického a architektonického. Zároveň môže byť určitým rozvojovým impulzom pre danú obec. Na tento cieľ je zameraný i projekt repozitória Haluzice, ktoré bude budované postupne po jednotlivých etapách.

V rámci prvej etapy je navrhnutá výstavba ovocného sadu, ako genofondovej lokality starých krajových odrôd ovocných drevín tradične pestovaných v oblasti Bielych Karpát. V rámci prvej etapy bol spracovaný rozbor pôdy, geodetické zameranie územia, návrh na prípravu územia a návrh na výsadbu drevín. Návrh rešpektuje blízkosť CHKO Biele Karpaty, väzbu na prvky USES a z hľadiska krajiny tvorby tiež tradičné riešenie sádov v tomto území. V rámci sadu je navrhnutý ako dominanta v priehľade od nástupnej plochy výtvarný prvok s cieľom pripomenúť prvého zakladateľa sádov v Bošickej doline.

13. Kľúčové slová: krajiny tvorba, urbanizmus, tradičné krajové odrody, ovocné dreviny, výtvarný prvok v krajine.

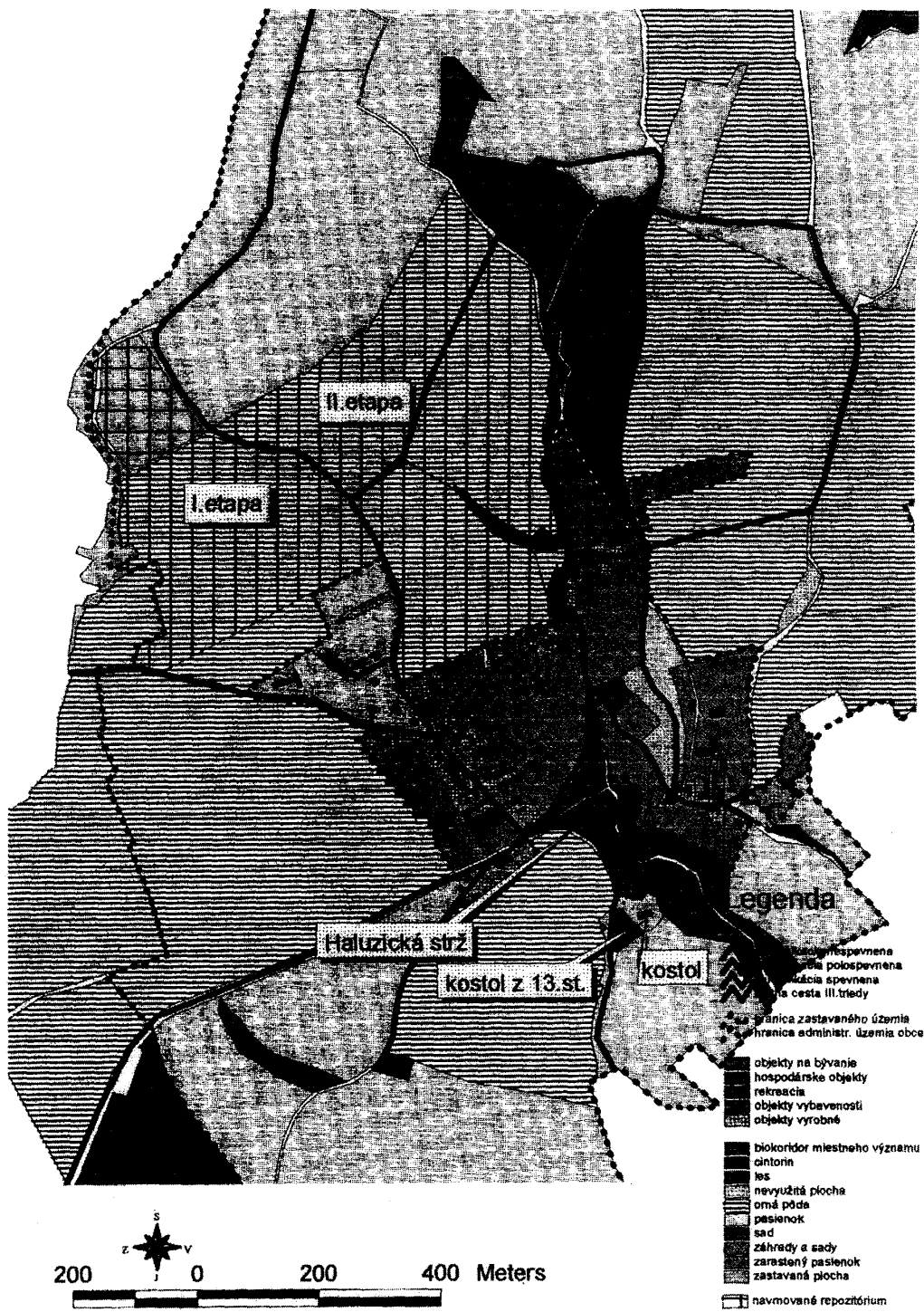
Haluzice

Širšie vzťahy - väzba na prvky USES

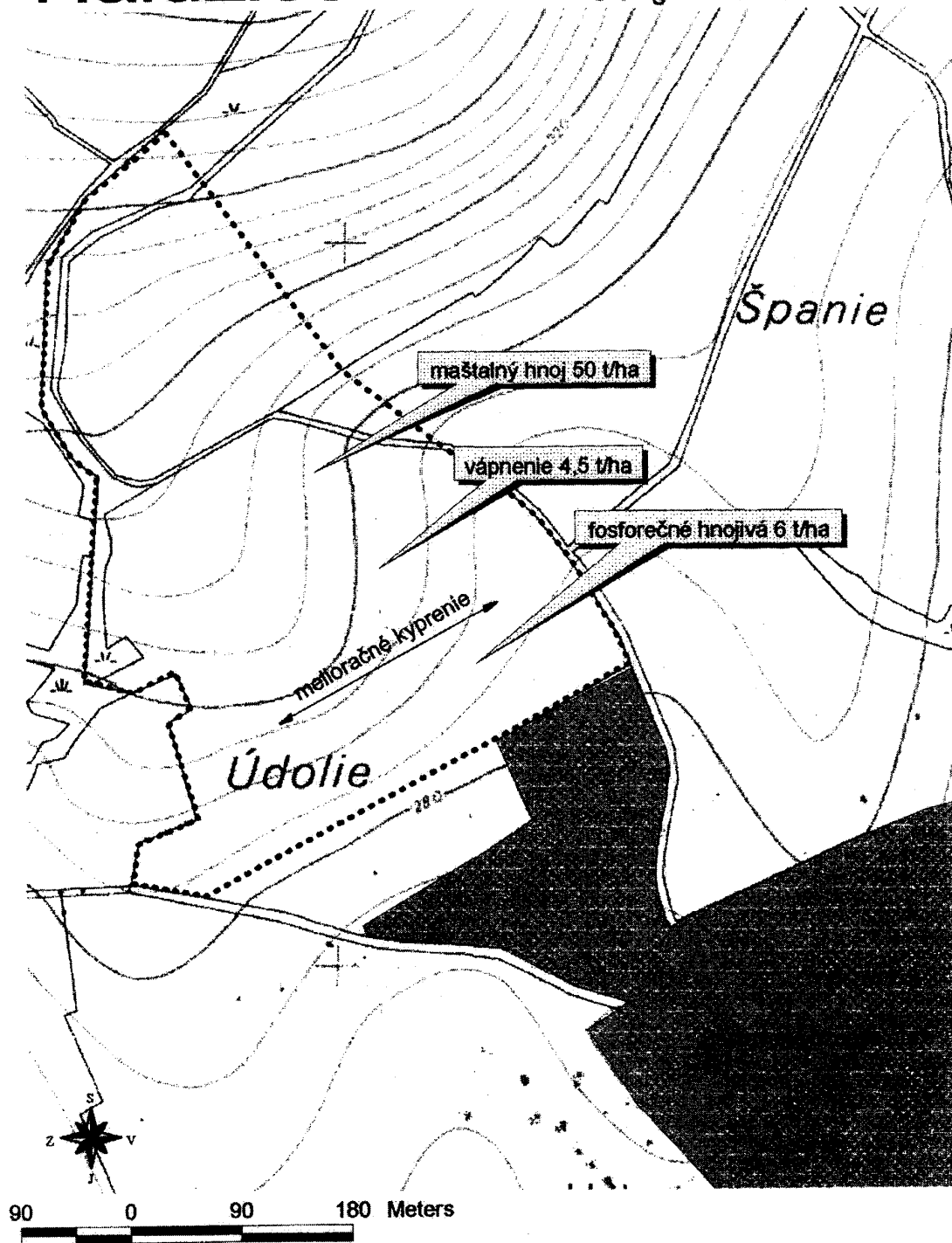
Haluzice

Širšie vzťahy - súčasné funkčné využitie plôch

Haluzice

Sad Gejzu Ostrolúckeho - I. etapa repositória
Biologická rekultivácia

Haluzice

Sad Gejzu Ostrolúckeho - I. etapa repositória
Výsadba ovocných druhov

